

รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรม
ตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*

THE SKILLS DEVELOPMENT MODEL BASED ON BUDDHA'S
TEACHING METHODS FOR TEACHER MONKS IN SCHOOLS UNDER
PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE

พระมหาวิจัก กิตติวณฺโณ (ชนะพจน์)

Pheamawichak Kittiwanno (Chanaphot)

อินตา ศิริวรรณ

Intha Siriwan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

กฤษฎา นันทเพ็ชร

Krisda Nantapetch

มหาวิทยาลัยบูรพา

Burapha University, Thailand

อำนาจ บัวศิริ

Amnang Bousiri

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar, Thailand

E-mail: wichal1988@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรม 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอน 3) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธี

* Received 4 June 2019; Revised 28 June 2019; Accepted 28 June 2019



วิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 248 รูป สถิติที่ใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน สนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันตก ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมพระสอนศีลธรรมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ สภาพทักษะการใช้วาทะกิริยาท่าทางในการสอน สภาพทักษะการอธิบายในการสอน สภาพทักษะการสรุปทบทวนในการสอน สภาพทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน สภาพทักษะการใช้อุปกรณ์การสอน สภาพทักษะการใช้กระดานดำในการสอน สภาพทักษะการใช้คำถามในการสอน สภาพทักษะการเสริมกำลังใจในการสอน และสภาพทักษะการสร้างความสนใจในการสอน ตามลำดับ

2. พัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาทักษะการสอนด้วยการสนทนา 2) การพัฒนาทักษะการสอนด้วยการบรรยาย 3) การพัฒนาทักษะการสอนด้วยการตอบปัญหา และ 4) การพัฒนาทักษะการสอนด้วยการวางกฎข้อบังคับ

3. รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อม 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 ตัวแบบประกอบด้วย 1) ระบบงาน 2) กระบวนการจัดการ ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง 2) การตัดสินใจ ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ โดยผลการตรวจสอบรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ความถูกต้อง ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้โดยบูรณาการร่วมกับหลักพุทธวิธีการสอน 4 ด้าน ได้แก่ การสนทนา การบรรยาย การตอบปัญหา และการวางกฎข้อบังคับ

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอน, พระสอนศีลธรรม, พุทธวิธีการสอน



Abstract

The objectives of this research were; 1) to study the state of teaching skills of the morality teaching monks, 2) To develop the model of teaching skills development of the morality teaching monks in accordance with Buddhist teaching methods, 3) to propose a model for the development of teaching skills of the morality teaching monks in accordance with Buddhist teaching methods in educational institutions under the Office of Primary Education Area. The methodology of research is a mixed method, including quantitative research by using a sample of 248 persons, using percentage, mean, standard deviation and qualitative research by interviewing 10 qualified persons, discussing 10 qualified groups of persons.

The research found that:

1. the state of teaching skills of the morality teaching monks in the school under the Office of Primary Educational Service in West Area, The research found that the overall of the morality teaching monks has a high level of opinion, sorted by average from descending order, i.e., the state of the skills in using verbal gestures in teaching, state of the skills described in teaching, the state of the skills in summarizing lessons in teaching, the state of the skills into the lesson, The state of the skills of using teaching equipment, The state of the skills for using blackboard skills in teaching, The state of the skills in using questions in teaching, The state of the skills of encouragement in teaching and the state of the skills of stimulating interest in teaching, respectively.

2. Develop a model for the development of teaching of the morality teaching monks in accordance with Buddhist teaching methods in educational institutions under the Office of Primary Education Service Area in 4 issues, namely 1) Developing teaching skills with conversation, 2) Developing teaching



skills with lectures 3) Developing teaching skills by answering problems, and 4) Developing skills for teaching by placing rules.

3. The model of teaching skills development of the morality teaching monks according to Buddhist teaching methods in educational institutions under the Office of Primary Education Area, consisting of 4 parts, namely, Part 1 : the leading parts are 1) Environment 2) Principles 3) Objectives, Part 2 : The model consists of 1) work system 2) management process, Part 3: Implementation steps include 1) Structure 2) Decision, Part 4: Success conditions, The results of the examination of the model in the overalls are at a high level. When considered in each aspect from descending, found that the accuracy, usefulness, appropriateness and feasibility by integrating with the Buddhist Teaching methods in four aspects, namely conversation, lecture, answer, problem and regulation.

Keywords: Model of teaching skills development, Morality teaching monks, Buddhist teaching methods

บทนำ

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมได้ดำเนินการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2548 - 2550 โดยแรกเริ่มรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้จำนวน 10,000,000 บาท เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถวายพระสอนธรรมในโรงเรียนที่เข้าไปสอนในสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ประมาณ 600 รูป ภายหลังจากการที่กระทรวงวัฒนธรรมได้ทำข้อตกลงความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ และมีการประชุมร่วมกัน พบว่ากระทรวงศึกษาธิการมีความต้องการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ไปสอนในโรงเรียนเฉพาะที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ไม่น้อยกว่า 58,073 รูป โดยเฉพาะโรงเรียนวิถิพุทธ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากกว่า 10,000 แห่ง (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2550)



กรมการศาสนาได้เปลี่ยนบทบาทการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่ดำเนินการมาแต่เดิมไปสนับสนุนกิจกรรมคุณธรรมอื่น ๆ โดยได้โอนภาระงานพร้อมงบประมาณให้กระทรวงศึกษาธิการรับดำเนินการ และได้มอบให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยรับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มาดำเนินการจัดเข้าในพันธกิจประเภทงานให้บริการวิชาการแก่ชุมชน โดยได้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5 หน่วยงาน ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีพระสงฆ์ที่มีความพร้อมและมีพระที่สอนอยู่ในสถานศึกษาต่าง ๆ อยู่แล้ว 2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีศึกษานิเทศก์และสถานศึกษา/โรงเรียนที่มีความต้องการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 3) กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม มีวัฒนธรรมจังหวัดซึ่งเป็นผู้ดูแลโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มาแต่เริ่มแรก 4) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีผู้อำนวยการพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นผู้ส่งเสริมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่เข้าไปทำการสอนในโรงเรียน 5) ภาคคณะสงฆ์ทั้ง 18 ภาค มีเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัดซึ่งปกครองดูแลพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ทั่วประเทศ (สำนักพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, 2561)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อได้รับมอบโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนพร้อมทั้งงบประมาณมาแล้ว เพื่อให้การดำเนินงานโครงการพระสอนฯ มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อันพึงประสงค์คือนักเรียนได้รับการปลูกฝังในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมจากพระสอน ฯ โดยตรง และคุ้มค่ากับงบประมาณที่ได้รับ จึงได้เตรียมแผนปฏิบัติการรองรับการดำเนินการโครงการ ฯ อย่างเป็นระบบ และได้ดำเนินการประสานงานกับคณะสงฆ์ สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยได้มีการประชาสัมพันธ์โครงการ ฯ และจัดอบรมถวายความรู้เพิ่มประสิทธิภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ เพื่อสร้างศักยภาพในการทำงานให้เป็นที่ยอมรับของสถานศึกษา และเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อย่างถูกต้องพร้อมกับมีความประพฤติที่ดีงาม โดยได้จัดแผนการดำเนินการโครงการซึ่งมีกระบวนการบริหารโครงการ ได้แก่ 1) จัดประชุมคณะกรรมการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 2) จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการ/อำนวยการโครงการพระสอน ฯ ทั่วประเทศ 3) การปฐมนิเทศพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ 4) การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเข้มข้นวิทยากรแกนนำโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 5) การ



อบรมพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 6) การจัดทำคู่มือ หนังสือการจัด
สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา พ.ศ. 2544 และพัฒนาเว็บไซต์โครงการพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน 7) การวิจัย 8) การนิเทศ การติดตามประเมินผล 9) การจัดถวายค่าตอบแทน 10)
การรับสมัคร/การคัดเลือกพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยก็ได้มีการดำเนินการตามแผนที่ตั้งไว้ โดยใน
ส่วนของแผนการอบรมพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า
ประสิทธิภาพของพระสอนศีลธรรมยังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์เท่าที่ควร จึงได้มีการสำรวจเพื่อ
หาสาเหตุของปัญหา และอุปสรรคในด้านการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรม หลังจากที่ได้
สำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารและครูพี่เลี้ยงพบปัญหาที่มีผู้ระบุมากที่สุด ได้แก่ ขาดความรู้
ความสามารถในรูปแบบการสอน ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนบางรูปขาดเทคนิคในการ
ถ่ายทอดให้ความรู้กับเด็ก บางรูปใช้การบรรยายอย่างเดียวทำให้เด็กไม่ค่อยสนใจในการจัด
กิจกรรม กิจกรรมการเรียนการสอนไม่มีความหลากหลาย ขาดแคลนสื่อวัสดุอุปกรณ์
ประกอบการเรียนการสอน ขาดงบประมาณในการทำสื่อ ไม่มีความเข้าใจหลักสูตรและเนื้อหา
เพียงพอ ขาดเทคนิควิธีการสอน ขาดจิตวิทยา ขาดความรู้ด้านการวัดผลประเมินผล ขาดขวัญ
กำลังใจในการปฏิบัติงาน ขาดแคลนงบประมาณอุปกรณ์การสอนและสื่อประกอบการเรียนการ
สอน และยังขาดแคลนบุคลากรครูพระสอนศีลธรรมที่เพียงพอ (พระมหาวิไลศักดิ์ หงษ์ศรี และ
คณะ, 2558) ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจึงจำเป็นอย่างมากที่
จะต้องมีการพัฒนาทักษะการสอนในการกระตุ้นการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมให้
ได้รับความสนใจจากผู้เรียน โดยพระสอนศีลธรรมจะต้องพัฒนาทักษะการสอน ให้มี
ประสิทธิภาพและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ ทักษะที่จำเป็น
ที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะต้องพัฒนามี 9 ทักษะ คือ 1) ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน (Set
Induction) 2) ทักษะการอธิบาย (Presentation) 3) ทักษะการใช้คำถาม (Question) 4)
ทักษะการเสริมกำลังใจ (Reinforcement) 5) ทักษะการสรุปบทเรียน (Set Closure) 6)
ทักษะการเร้าความสนใจ (Stimulation) 7) ทักษะการใช้กระดานชอล์ก 8) ทักษะการกระตุ้น
ให้คิด (Active Thinking) 9) ทักษะการใช้สื่อการสอน (Media Presentation) (วาริรัตน์ แก้ว
อุไร) หากสามารถพัฒนาทักษะทั้ง 9 ทักษะที่กล่าวมาแล้ว ก็จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพใน



การสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และบรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนการดำเนินงานโครงการตามที่ระบุไว้

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพในการสอนพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น นักเรียนเกิดความสนใจ มีแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ใคร่เรียนพระพุทธศาสนา สามารถนำหลักพุทธธรรมที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ ปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์มากที่สุด พระสอนศีลธรรมมีทักษะในการสอนพระพุทธศาสนาที่ทันสมัย ทันทต่อเหตุการณ์และสนใจผู้เรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันตก
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
3. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา” ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) ศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณเป็นงานวิจัยหลัก และศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นงานวิจัยสนับสนุน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันตก ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 4 จังหวัด จำนวน 694 รูป กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie &



Morgan) ตารางนี้ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรเช่นเดียวกัน และกำหนดให้ สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง 248 รูป วิธีการศึกษา ใช้แบบสอบถามสภาพ ทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาภาคตะวันตก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เครื่องมือ เป็นแบบสอบถาม วิธีการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษภาคตะวันตก 9 ด้าน

2. นำมาสร้างแบบสอบถาม ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพทักษะการสอนของพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษภาคตะวันตกเป็นคำถามที่มีตัวเลือก 5 ระดับความคิดเห็นว่ามีสภาพอยู่ในระดับใด

3. หากคุณภาพเครื่องมือ (แบบสอบถาม) ประชากรที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ พระ สอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 4 จังหวัด จำนวน 248 รูป การเก็บรวบรวม ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามสอบถามพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 248 ชุด เก็บรวบรวมมาได้ทั้งหมด 248 ชุด คิดเป็น 100% การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) คำนวณระดับความคิดเห็นภาพรวมและ รายด้าน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลัก พุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา วิธีการศึกษา

1. ศึกษาการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมจากตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปผลการพัฒนาทักษะการสอน

2. ศึกษาวิธีการจัดการสอนตามหลักพุทธวิธีจากพระไตรปิฎก, เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการสอนของพระ สอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธี และ การสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพัฒนาทักษะการสอนตาม หลักพุทธวิธี จำนวน 8 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผู้ให้



ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 10 คน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจงด้วยคุณสมบัติ ได้แก่ เป็นผู้อำนวยการ โรงเรียนประถมศึกษา มีประสบการณ์การบริหาร ไม่น้อยกว่า 4 ปี หรือเป็นครูผู้สอนมีประสบการณ์ 5 ปี ขึ้นไป และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 รูป/คน การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา สรุป แนวทางการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา วิธีการศึกษา ศึกษาจาก

1. นำผลสรุปจากขั้นตอนที่ 1 และผลสรุปแนวทางการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มาพัฒนาร่วมกัน
2. หาข้อสรุปจากแบบสอบถาม
3. นำสรุปขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 เสนอผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
4. นำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเสนอเป็นรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันตก ทั้ง 9 ด้าน พบว่า มีความคิดเห็น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x}=4.35$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ สภาพทักษะการใช้วาทกรรมทำทางในการสอน ($\bar{x}=4.44$) สภาพทักษะการอธิบายในการสอน ($\bar{x}=4.40$) สภาพทักษะการสรุปบทเรียนใน



การสอน ($\bar{x}=4.38$) สภาพทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน ($\bar{x}=4.37$) สภาพทักษะการใช้อุปกรณ์การสอน ($\bar{x}=4.36$) สภาพทักษะการใช้กระดานดำในการสอน ($\bar{x}=4.35$) สภาพทักษะการใช้คำถามในการสอน ($\bar{x}=4.33$) สภาพทักษะการเสริมกำลังใจในการสอน ($\bar{x}=4.29$) สภาพทักษะการสร้างความสนใจในการสอน ($\bar{x}=4.26$)

2. พัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 4 ด้าน ได้แก่

2.1 การพัฒนาทักษะการสอนด้วยการสนทนา สอบถามนำคู่สนทนาเข้าสู่ความเข้าใจธรรมและความเลื่อมใสศรัทธา ปฏิบัติกิจกรรม สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนมีความต้องการเรียนรู้หลักธรรมที่สูงยิ่งขึ้น ด้วยวิธีการยกตัวอย่างนิทานในพุทธประวัติ เล่านิทานและแสดงข้อคิด คติธรรมให้กับนักเรียนแต่สิ่งที่เห็นว่าขาดและเสริมการกระตุ้นให้กับนักเรียน

2.2 การพัฒนาทักษะการสอนด้วยการบรรยาย ด้วยการสอนในที่ประชุมใหญ่ บรรยายธรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนาที่โรงเรียนได้จัดขึ้น จัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม

2.3 การพัฒนาทักษะการสอนด้วยการตอบปัญหา ประยุกต์พิจารณาการตอบปัญหา 4 วิธี ได้แก่ ปัญหาที่ฟังตอบตรงไปตรงมาตายตัว ปัญหาที่ฟังย้อนถามแล้วจึงแก้ ปัญหาที่ต้องแยกแยะตอบ ปัญหาที่ฟังยังไม่เสีย ตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์และสามารถแก้ไขปัญหาได้เน้นการตั้งคำถามและให้นักเรียนช่วยกันตอบเพื่อกระตุ้นการกล้าแสดงออกของนักเรียนในชั้นเรียน และเพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน

2.4 การพัฒนาทักษะการสอนด้วยการวางกฎข้อบังคับ ชี้แจงผลเสียหากเกิดแก่ส่วนรวม พรรณนาผลร้ายของความประพฤติไม่ดี และคุณประโยชน์ของความประพฤติที่ดีงาม แล้วตั้งกฎระเบียบข้อบังคับ พระสอนศีลธรรมนั้นท่านได้ให้นักเรียนกล่าวคำรับศีล 5 สมาทานศีล 5 เป็นกฎระเบียบพื้นฐานของนักเรียนที่พระท่านสอนเป็นประจำซึ่งนักเรียนก็ได้ร่วมกันปฏิบัติตามอย่างต่อเนื่อง ให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียนและมีสัญญาใจกันภายในห้องเรียนว่าจะไม่โกหก ไม่พูดคำหยาบ ไม่ลักขโมยและไม่แก้มือเพื่อนซึ่งเป็นการกล่าวคำปฏิญาณเพื่อเตือนใจและกระตุ้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมปฏิบัติตามสัญญาใจ



3. นำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพทั่วไปที่มีผลต่อการนำเอารูปแบบไปใช้ 2) หลักการ ได้แก่ แนวคิดพื้นฐานและเงื่อนไขการนำไปใช้ เงื่อนไขที่จะให้การนำรูปแบบไปใช้ประสบผลสำเร็จ และข้อระมัดระวังเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น 3) วัตถุประสงค์ ได้แก่ เป้าหมายในการพัฒนารูปแบบขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลดีอย่างใดอย่างหนึ่ง

ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) ระบบงาน การทำงานร่วมกันของระบบเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบที่กำหนดไว้ คือ องค์ประกอบของทักษะการสอน ได้แก่ 1) ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน 2) ทักษะการใช้วาทะกิจริยาท่าทางในการสอน 3) ทักษะการอธิบาย 4) ทักษะการสร้างความสนใจ 5) ทักษะการใช้คำถาม 6) ทักษะการใช้อุปกรณ์การสอน 7) ทักษะการใช้กระดานคำ 8) ทักษะการเสริมกำลังใจ 9) ทักษะการสรุปบทเรียน 2) กระบวนการจัดการ ได้แก่ วิธีการดำเนินงาน กิจกรรม และอื่น ๆ ที่ต้องดำเนินการเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ

ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง ได้แก่ ความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะช่วยทำให้รูปแบบสามารถใช้ได้ผล 2) การตัดสินใจ กระบวนการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่ง จากหลาย ๆ ทางเลือกที่ได้พิจารณา หรือประเมินอย่างดีแล้วว่า เป็นทางให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของรูปแบบ ซึ่งมีเกณฑ์ในการตัดสินใจซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้สถานศึกษาและพระสอนศีลธรรมประสบความสำเร็จในการนำรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียนและโอกาสในการสอนของพระสอนศีลธรรม

โดยผลการตรวจสอบรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ความถูกต้อง ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความเป็นไป



ได้โดยบูรณาการร่วมกับหลักพุทธรูปวิธีการสอน 4 ด้าน ได้แก่ การสนทนา การบรรยาย การตอบปัญหา และการวางกฎข้อบังคับ ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การศึกษาสภาพทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันตก ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมพระสอนศีลธรรมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ สภาพทักษะการใช้วาทกรรมทำทางในการสอน สภาพทักษะการอธิบายในการสอน สภาพทักษะการสรุปบทเรียนในการสอน สภาพทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน สภาพทักษะการใช้อุปกรณ์การสอน สภาพทักษะการใช้กระดานดำในการสอน สภาพทักษะการใช้คำถามในการสอน สภาพทักษะการเสริมกำลังใจในการสอน สภาพทักษะการสร้างความสนใจในการสอน โดยผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูบวรชัยวัฒน์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านบุคลิกภาพความเป็นครู ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพครู ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางศีลธรรมและวัฒนธรรม (พระครูบวรชัยวัฒน์ และคณะ, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมจิตต์ ขนติธมโม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะที่ดีของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวัดโบสถ์ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะที่ดีของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวัดโบสถ์ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก (พระสมจิตต์ ขนติธมโม, 2553)

2. พัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธรูปวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาทักษะการสอนด้วยการสนทนา 2) การพัฒนาทักษะการสอนด้วยการบรรยาย 3) การพัฒนาทักษะการสอนด้วยการตอบปัญหา 4) การพัฒนาทักษะการสอนด้วยการวางกฎ



ข้อบังคับ สอดคล้องกับงานวิจัยของสวัสดิ์ เพชรบูรณ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสังเวช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสังเวช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ในส่วนของหลักสูตรต้องสอดคล้องหรือบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร และครูผู้สอนต้องนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่ นักเรียน (สวัสดิ์ เพชรบูรณ์, 2550) และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูเกษมสุทธิคุณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พุทธวิธีการสอนเชิงบูรณาการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า การสอนที่ดีต้องสามารถช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาการเรียน โดยผ่านสื่อการจัดกิจกรรมและการวัดผลและประเมินผลการเรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และเป็นการฝึกให้ผู้เรียนปฏิบัติด้วยตนเอง จะเห็นว่า พระพุทธองค์ทรงสอนให้มีส่วนร่วมในการกล่าถามคำถาม กล้าแสดงความคิดเห็นโดยพระพุทธองค์ทรงคอยให้คำแนะนำ ชี้ชวนชักจูง สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมด้วยจิตที่ร่าเริงเบิกบานใจตามจริตของแต่ละบุคคล จากแนวคิดนี้ช่วยแก้ปัญหาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเป็นอย่างดี สามารถนำแนวคิดนี้ไปบูรณาการในการสอนนักเรียนในแต่ละระดับชั้นได้เป็นอย่างดี (พระครูเกษมสุทธิคุณ (สนตจิตโต), 2557)

3) รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 ส่วน ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อม 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 ตัวแบบประกอบด้วย 1) ระบบงาน 2) กระบวนการจัดการ ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง 2) การตัดสินใจ ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ โดยผลการตรวจสอบรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ความถูกต้อง ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้โดยบูรณาการร่วมกับหลักพุทธวิธีการสอน 4 ด้าน ได้แก่ การสนทนา การบรรยาย การตอบปัญหา และการวางกฎข้อบังคับตามลำดับ



องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สรุป

รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่



1 ส่วนนำ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อม 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) ระบบงาน 2) กระบวนการจัดการ ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง 2) การตัดสินใจ ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จโดยมีการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ความถูกต้อง ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความ เป็นไปได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 โรงเรียนประถมศึกษาสามารถนำรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษามาร่วมเสนอแนะการพัฒนาทักษะการสอนให้กับพระสอนศีลธรรมเพื่อจูงใจให้นักเรียนสนใจในพุทธศาสนามากขึ้นให้ทันต่อการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21

1.2 หน่วยงานที่ดูแลพระสอนศีลธรรมสามารถนำรูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษามารับทราบ ส่งเสริมพระสอนศีลธรรมให้มีทักษะในการสอนให้นักเรียนรู้ เข้าใจ สามารถปฏิบัติได้ตามแนวทางที่ถูกต้องของพุทธศาสนา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษารูปแบบการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2.2 ควรศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

2.3 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมตามหลักพุทธวิธีการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา



เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). รายงานประจำปี 2550 กองทุนส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- พระครูเกษมสุขุทธิคุณ (สนตจิตโต). (2557). พุทธวิธีการสอนเชิงบูรณาการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 1(2), 160-169.
- พระครูบวรชัยวัฒน์ และคณะ. (2562). ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศกรราช จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมหาจุฬานาครทรรศ, 6(2), 1022-1033.
- พระมหาวิไลศักดิ์ หงษ์ศรี และคณะ. (2558). รูปแบบการเรียนการสอนศีลธรรมที่เหมาะสมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 7(2), 25-32.
- พระสมจิตต์ ขนติธมโม. (2553). ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อคุณลักษณะที่ดีของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวัดโบสถ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์ศาสนาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสนศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สวัสดี เพชรบูรณ์. (2550). การพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสังเวช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. (2561). ความเป็นมาของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2561 จาก <https://www.krupra.net/new/index.php?url=krupra>